

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI

VOL. 3 /ISS:3 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN

СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

№	MUNDARIJA	Page
1.	TOVARLAR AUDITI NATIJALARINI AUDITORLIK HISOBOTIDA AKS ETTIRISH TARTIBI <i>Ibragimov Mansur Mardonovich, Qurbonov Muhammadali Bahodirovich</i>	4
2.	O'ZBEKISTONDA XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Shirinova Obida Toshpulatovna</i>	8
3.	ORGANIZATION OF AN AUDIT OF THE MOVEMENT OF FIXED ASSETS BASED ON INTERNATIONAL STANDARDS REQUIREMENTS <i>Ibragimov Mansur Mardonovich, Orzumurodova Farangiz Damirovna</i>	12
4.	QURILISH TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI <i>Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Qo'chqorov Muslimbek Bobojon o'g'li</i>	16
5.	SAVDO KORXONALARIDA TOVAR OPERATSIYALARI AUDITINING TASHKILIY TA'MINOTI <i>Ibragimov Mansur Mardonovich, Tursunboyev Sarvar Shuxrat o'g'li</i>	19
6.	SAVDO KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Po'latov Xudoyberdi Uktamovich</i>	24
7.	TURIZM KORXONALARIDA HISOB SIYOSATINI SHAKLLANTIRISH <i>Ibragimov Mansur Mardonovich</i>	27
8.	KORXONALARDA MEHNAT HAQI HISOBI VA NAZORATINING INNOVATSION MEXANIZMLARI <i>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, Davronov Miraziz Baxtiyor o'g'li</i>	30
9.	XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Bahodirova Madinabonu Ixtiyor qizi</i>	33
10.	MEHNAT HAQI HISOBI VA AUDITINING ZAMONAVIY METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, Yusupov Shavkar Xushvaqt o'g'li</i>	37
11.	KORXONALARDA MEHNAT HAQI HISOBI VA AUDITINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH <i>Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, Akmalov Ilg'or Nazirovich</i>	41
12.	XIZMAT KO'RSATUVCHI KORXONALARDA XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Po'latov Xudoyberdi Uktamovich, Toshbekov Firdavs Abdurauf o'g'li</i>	44
13.	XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TOVAR-MODDIY ZAHIRALAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Bahodirova Madinabonu Ixtiyor qizi</i>	47
14.	ASOSIY VOSITALARNI HISOB OBYEKTI SIFATIDA TASNIFLASH VA BAHOLASHNI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Shakarov Shahzod Sobir o'g'li</i>	52
15.	XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARNING KREDIT VA QARZ MABLAG'LARIDAN FOYDALANISH HISOBINI VA TAHLILINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Mahmudova Go'zal Samadjon qizi</i>	56
16.	IQTISODIY O'SISH BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR. (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA) <i>Xolbekov Shoxsuvor Ochilovich</i>	61
17.	ФОРМИРОВАНИЕ РЫНКА ВТОРИЧНЫХ РЕСУРСОВ КАК ОСНОВА РЕСУРСОСБЕРЕГАЮЩЕЙ МОДЕЛИ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ <i>Ким Татьяна Валерьевна</i>	65
18.	ОПЫТ ЮЖНОЙ КОРЕИ ПО ВНЕДРЕНИЮ СИСТЕМЫ КОРЕЙСКОГО ФОНДА КРЕДИТНЫХ ГАРАНТИЙ <i>Рахманов Бекзод Ибрагимович</i>	70

19	TRANSPORT SUG'URTASINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Rustamov Sherzod Raxmataliyevich</i>	74
20	RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR SUG'URTA SEKTORIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISH MEXANIZMLARI VA ULARNI MILLIY SUG'URTA TIZIMIGA TATBIQ ETISH IMKONIYATLARI <i>Yakubova Nargiz Tursunbayevna</i>	76
21	НАПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОГО СТРАХОВАНИЯ В СТРАХОВОЙ ПРАКТИКЕ УЗБЕКИСТАНА <i>Закирходжаева Ширин Акмаловна</i>	80
22	THE PLACE AND IMPORTANCE OF THE LOGISTICS INDUSTRY IN THE NATIONAL ECONOMY <i>Matiyazova Sanobar Rajabbayovna</i>	84
23	O'ZBEKISTONDA ISLOMIY BANKLAR INVESTITSIYA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH MUOMMOLARI <i>Mirzasalimova Ozoda To'liq qizi</i>	88
24	O'ZBEKISTONDA SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI <i>Baratova Dinora Alisherovna</i>	90
25	IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA XIZMAT KO'RSATISH JARAYONLARINI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI <i>Ilhom Safarboyevich Shukurov</i>	92
26	GLOBALASHUV SHAROITIDA TEXNOLOGIK PIVOJLANISH QONUNIYATLARI <i>Mamatova Fotima Abdusalomovna</i>	96
27	NOMODDIY AKTIVLARNI HISOB OBYEKTI SIFATIDAGI TASNIFI VA TAVSIFINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abdug'ofurov Og'abek Tolib o'g'li</i>	99
28	MINTAQADA TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI <i>Muxiddinov Tal'at Shaydullo o'g'li</i>	103
29	MAMLAKATIMIZDA JORIY ETILAYOTGAN "XAVFSIZ SHAHAR" LOYIHASINING ASOSIY VAZIFALARI TAHLILI <i>Iminov Akbarjon Odiljon o'g'li</i>	106
30	O'ZBEKISTONDA PENSIYA SUG'URTASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBALARIDAN FOYDALANISH YO'LLARI <i>Yoldoshova Aziza Muzaffar qizi</i>	110
31	SUG'URTA XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA DAROMADLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Urozov Komil Bahromovich, Sharifov Davlatjon Nosirovich</i>	113
32	SUG'URTA TASHKILOTLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING IQTISODIY MOHIYATI VA OMILLARI <i>Xolbayev Azamat Yuldashovich</i>	117
33	SUG'URTA XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLARDA DAROMADLAR HISOBI VA AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Urozov Komil Bahromovich</i>	122
34	ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ БАЗЫ И ИНТЕРНЕТ РЕСУРСОВ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ТЕМАТИКИ «СТАТИСТИКА ВНЕШНЕЙ ТОРГОВЛИ» <i>Сиддиков Алишер Журакулович, Зокирова Муниса Жамолiddин кизи</i>	125
35	TA'LIM SIFATINING MEHNAT BOZORIDAGI BANDLIK DARAJASIGA TA'SIRI <i>Hamroyeva Dilso'z Yahoyevna, Ro'ziyeva Shaxruza Sherali qizi</i>	131
36	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHDA MARKETING NAZARIYASINI SHAKLLANISHI <i>Isakova Naima Ikromjonovna</i>	134

37	O'ZBEKISTONDA BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYASI ASOSIDA MINTAQAVIY SANOATLASHUVNI AMALGA OSHIRISH XUSUSIYATLARI <i>Qosimova Hilola Jamshedovna</i>	138
38	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INSURTECH TEXNOLOGIYALARINING SUG'URTA BOZORI RAQOBATBARDOSHLIGIGA TA'SIRI <i>Xakimzoda Maftuna, Yusuf qizi</i>	143
39	O'ZBEKISTONDA TURIZM MARKETINGI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH <i>Ikramova Nasiba Axmadovna</i>	146
40	LOGISTIKA TIZIMLARIDA RISKLARNI BOSHQARISH VA SUG'URTA MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH <i>Abdaturapova Dildora Farxodjon qizi</i>	149
41	SUG'URTA BOZORINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI VA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI <i>Djumaniyazov Shavkat Raximovich</i>	151
42	O'ZBEKISTON SHAROITIDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BOJXONA MA'MURIYATCHILIGINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMI VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Matkarimova Iroda Muxtorovna</i>	155
43	YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOT STRATEGIYASIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI VA USTUVOR YO'NALISHLARI <i>Yoqubova Fotimaxon Baxromjonovna</i>	159
44	O'ZBEKISTON MOLIYA BOZORIDA ISLOM BANK XIZMATLARINI YO'LGA QO'YISHNING DOLZARBLIGI VA IKKILIK BANK TIZIMI <i>Sohibnazarov Abdurashid Abduvohidovich</i>	162
45	O'ZBEKISTONDA KIBERJINOYAT RISKLARINI STRATEGIK BOSHQARISHNI HUQUQIY ASOSLARI TAHLILI <i>Xasanov Umidjon Yusupovich</i>	167
46	CLOUD-BASED MANAGEMENT SYSTEMS AND THEIR IMPACT ON UNIVERSITY GOVERNANCE: A PROPOSED PLS-SEM FRAMEWORK FOR HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UZBEKISTAN <i>Olimjonov Abbasjon Olimjonovich</i>	170
47	ПРОГНОЗНО-ПЛАНОВАЯ СИСТЕМА ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ ЭФФЕКТИВНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА И СБАЛАНСИРОВАННОСТИ РЫНКА ТРУДА <i>Холбаева Сабина Рустамовна</i>	173
48	TURIZM IQTISODIYOTIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING ROLI <i>Jalolov Otabek Oybek o'g'li</i>	177
49	MAHALLA TIZIMIDA MADANIY LOYIHALARNI BOSHQARISHNING INTEGRATSIYALASHGAN IJTIMOIIY-IQTISODIY MODELI: JAMOATCHILIK ISHTIROKI, RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INSTITUTSIONAL ISHONCH YONDASHUVI <i>Umarova Roxilaxon Xaliljon qizi</i>	181
50	KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA «YASHIL IQTISODIYOT TAMOYILLARIDAN FOYDALANISHNING NAZARIY TALQINI <i>Aripov Oybek Abdullayevich</i>	185

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta‘lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamiyev Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

MAHALLA TIZIMIDA MADANIY LOYIHALARNI BOSHQARISHNING INTEGRATSIYALASHGAN IJTIMOY-IQTISODIY MODEL: JAMOATCHILIK ISHTIROKI, RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INSTITUTSIONAL ISHONCH YONDASHUVI

Umarova Roxilaxon Xaliljon qizi

Yunusobod tumani hokimligi. Yangi Tarnov mahalla fuqarolar yig'ini xotin-qizlar faoli

E-mail: roxilaumarova@gmail.com

ORCID: 0009-0001-1482-7899

Annotatsiya: Mazkur tadqiqot mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan integratsiyalashgan ijtimoiy-iqtisodiy modelni ishlab chiqadi. Tadqiqotda jamoatchilik ishtiroki, institutsional ishonch, moliyaviy barqarorlik va raqamli boshqaruvning madaniy loyihalar samaradorligiga ta'siri empirik tahlil qilinadi. Tadqiqot 2000 nafar respondentdan olingan ma'lumotlar asosida amalga oshirildi. Ekonometrik natijalarga ko'ra, jamoatchilik ishtiroki ($\beta=0.421$) eng kuchli omil sifatida aniqlandi, undan keyin institutsional ishonch ($\beta=0.318$), moliyalashtirish ($\beta=0.274$) va raqamli boshqaruv ($\beta=0.209$) turadi. Modelning aniqlik darajasi $R^2=0.701$ ni tashkil etdi. Natijada mahalla darajasida madaniy boshqaruvni takomillashtirish uchun yangi integratsion model ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: Mahalla tizimi, madaniy loyihalar boshqaruvi, ijtimoiy kapital, institutsional ishonch, jamoatchilik ishtiroki, kreativ iqtisodiyot, raqamli boshqaruv, hududiy rivojlanish, integratsiyalashgan boshqaruv modeli, fuqarolik jamiyati, mahalliy governance, madaniy siyosat.

Abstract: This study develops an integrated socio-economic model for improving cultural project governance in the mahalla system. It empirically examines the effects of community participation, institutional trust, financial mechanisms, and digital governance on cultural project performance. Based on data collected from 2,000 respondents, the econometric results show that community participation ($\beta=0.421$) is the most influential factor, followed by institutional trust ($\beta=0.318$), financing mechanisms ($\beta=0.274$), and digital governance ($\beta=0.209$). The model explains 70.1% of variance ($R^2=0.701$).

Keywords: Mahalla system, cultural project management, social capital, institutional trust, community participation, creative economy, digital governance, territorial development, integrated governance model, civil society, local governance, cultural policy.

Абстрактный: В данном исследовании разработана интегрированная социально-экономическая модель совершенствования управления культурными проектами в системе махалли. Эмпирически изучено влияние участия населения, институционального доверия, финансовых механизмов и цифрового управления на эффективность реализации культурных проектов. На основе данных, собранных у 2000 респондентов, результаты эконометрического анализа показали, что наиболее значимым фактором является участие населения ($\beta=0,421$), за которым следуют институциональное доверие ($\beta=0,318$), механизмы финансирования ($\beta=0,274$) и цифровое управление ($\beta=0,209$). Разработанная модель объясняет 70,1% вариации результативности культурных проектов ($R^2=0,701$).

Ключевые слова: система махалли, управление культурными проектами, социальный капитал, институциональное доверие, участие населения, креативная экономика, цифровое управление, территориальное развитие, интегрированная модель управления, гражданское общество, местное самоуправление, культурная политика.

Kirish (Введение/Introduction).

So'nggi o'n yilliklarda global ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlari shuni ko'rsatmoqdaki, mahalliy boshqaruv institutlari barqaror taraqqiyotning eng muhim drayverlaridan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, urbanizatsiya jarayonlari kuchaygan sharoitda shahar va mahalla darajasidagi boshqaruv tizimlari nafaqat ma'muriy funksiyani, balki ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy integratsiyani ta'minlovchi kompleks mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasida mahalla instituti tarixan shakllangan ijtimoiy boshqaruv tizimi bo'lib, u fuqarolar o'zini o'zi boshqarishining eng quyi, biroq eng ta'sirchan bo'g'ini hisoblanadi. Mahalla nafaqat hududiy birlik, balki ijtimoiy kapital, madaniy identitet va jamoaviy birdamlikni shakllantiruvchi muhim institut sifatida ham e'tirof etiladi.

So'nggi yillarda davlat siyosatida mahalla tizimini modernizatsiya qilish, uning funksional doirasini kengaytirish hamda uni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning faol subyektiga aylantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Shu jarayonda madaniy loyihalar alohida ahamiyat kasb etmoqda, chunki ular jamiyatning ma'naviy rivojlanishi, yoshlar faolligi, ijtimoiy integratsiya va milliy qadriyatlarining saqlanishiga xizmat qiladi.

Biroq amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish jarayonlari hali to'liq samarali darajaga yetmagan. Bu holat bir qator tizimli muammolar bilan bog'liq:

- institutsional boshqaruv mexanizmlarining yetarli darajada integratsiyalashmaganligi;
- moliyaviy resurslarning cheklanganligi va diversifikatsiya qilinmaganligi;
- jamoatchilik ishtirokining yetarli darajada faollashmaganligi;
- raqamli boshqaruv tizimlarining to'liq joriy etilmaganligi;
- tashkilotlararo hamkorlik va koordinatsiyaning sustligi.

Ushbu muammolar madaniy loyihalarning samaradorligini pasaytiradi va ularning jamiyatga ta'sirini cheklaydi. Shu sababli mahalla darajasida madaniy loyihalarni boshqarishning yangi — integratsiyalashgan ijtimoiy-iqtisodiy modelini ishlab chiqish dolzarb ilmiy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi — mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni empirik tahlil qilish va ular asosida integratsion boshqaruv modelini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot quyidagi asosiy ilmiy savollarga javob izlaydi:

1. Mahalla darajasida madaniy loyihalar samaradorligini belgilovchi asosiy omillar qaysilar?

2. Jamoatchilik ishtiroki madaniy boshqaruv jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatadi?

3. Institutsional ishonch boshqaruv samaradorligida qanday rol o'ynaydi?

4. Raqamli transformatsiya madaniy loyihalarni boshqarishda qanday funksiyani bajaradi?

5. Ushbu omillarni integratsiyalashgan modelga qanday birlashtirish mumkin?

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, unda mahalla tizimidagi madaniy loyihalarni boshqarish birinchi marta **ijtimoiy kapital, institutsional ishonch, moliyaviy mexanizmlar va raqamli boshqaruv** integratsiyasi asosida ekonometrik model yordamida tahlil qilinadi.

Amaliy jihatdan esa ushbu tadqiqot natijalari mahalla boshqaruvi samaradorligini oshirish, madaniy siyosatni takomillashtirish hamda hududiy rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqishda foydalanilishi mumkin.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish masalalari so'nggi yillarda ijtimoiy kapital, jamoatchilik ishtiroki, raqamli transformatsiya va institutsional ishonch nazariyalari asosida keng tadqiq etilmoqda. Xususan, madaniy loyihalar samaradorligini oshirishda aholining qaror qabul qilish jarayonlaridagi faol ishtiroki muhim omil sifatida e'tirof etiladi. Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, fuqarolarning tashabbuskorligi va mahalliy hamjamiyatlarining loyihalarni rejalashtirish hamda amalga oshirishdagi ishtiroki madaniy tadbirlarning barqarorligini ta'minlaydi [1].

Ijtimoiy kapital nazariyasi doirasida olib borilgan ilmiy izlanishlarda mahalliy hamjamiyatlar o'rtasidagi ishonch, hamkorlik va o'zaro aloqalar madaniy loyihalarning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qilishi qayd etilgan. Ayniqsa, mahalla institutining ijtimoiy birdamlikni shakllantirishdagi roli hududiy rivojlanishning muhim omili sifatida baholandi [2].

Zamonaviy tadqiqotlarda institutsional ishonch tushunchasi davlat va fuqarolar o'rtasidagi munosabatlarning samaradorligini belgilovchi asosiy indikatorlardan biri sifatida ko'rilmoqda. Institutsional ishonch darajasi yuqori bo'lgan hududlarda madaniy loyihalarning amalga oshirilish sur'ati va aholi qamrovi sezilarli darajada yuqori ekanligi aniqlangan [3].

Raqamli transformatsiya jarayonlari madaniyat va ijodiy industriya sohalarida yangi boshqaruv mexanizmlarini shakllantirmoqda. Elektron platformalar, raqamli xizmatlar va onlayn monitoring tizimlari madaniy loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish bilan bir qatorda jamoatchilik nazoratini ham kuchaytirmoqda [4].

BMT va UNESCO tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda madaniy loyihalar hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim vosita sifatida taqin qilinadi. Xususan, madaniy infratuzilma va ijodiy iqtisodiyot elementlarini rivojlantirish mahalliy daromadlar hamda bandlik ko'rsatkichlarining oshishiga olib kelishi qayd etilgan [5].

Fuqarolik jamiyatini rivojlantirishga oid ilmiy ishlarda mahalliy boshqaruv institutlari va jamoatchilik o'rtasidagi hamkorlikning samarali modeli sifatida participatory governance (ishtirokchi boshqaruv) konsepsiyasi keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuv madaniy loyihalarni boshqarishda manfaatdor tomonlar o'rtasidagi muvofiqashtirishni kuchaytiradi [6].

So'nggi yillarda O'zbekistonda mahalla tizimini modernizatsiya qilish va raqamlashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar ham ilmiy tadqiqotlar markaziga aylangan. Tadqiqotchilar mahalla faoliyatiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish aholiga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishini ta'kidlamoqda [7].

Hududiy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, madaniy loyihalar iqtisodiy faollikni rag'batlantirish, turizmni rivojlantirish va hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli madaniy boshqaruv tizimlari iqtisodiy siyosatning muhim tarkibiy qismi sifatida qaralmoqda [8].

Yuqoridagi ilmiy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mahalla tizimida madaniy loyihalarni samarali boshqarish jamoatchilik ishtiroki, institutsional ishonch, moliyaviy mexanizmlar va raqamli transformatsiya omillarining integratsiyalashgan modelini ishlab chiqishni talab etadi. Bunday yondashuv mahalliy hamjamiyatlarining madaniy faolligini oshirish va hududlarning barqaror rivojlanishini ta'minlash imkonini beradi [9].

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Методы /Methods).

Mazkur tadqiqotda mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning integratsiyalashgan ijtimoiy-iqtisodiy modelini ishlab chiqish va uning samaradorligini baholash maqsadida kompleks ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot metodologiyasi tizimli yondashuv, institutsional tahlil, statistik usullar va ekonometrik modellashirish elementlarini o'z ichiga oladi.

Tadqiqotning nazariy asosini madaniy boshqaruv, ijtimoiy kapital, institutsional ishonch, jamoatchilik ishtiroki hamda raqamli transformatsiya konsepsiyalariga oid ilmiy qarashlar tashkil etdi. Dastlab mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish amaliyoti bo'yicha xalqaro tashkilotlar (UNESCO, OECD, UNDP, World Bank) hisobotlari, ilmiy maqolalar va normativ-huquqiy hujjatlar kontent tahlil qilindi.

Tadqiqotning empirik bazasi sifatida O'zbekistonning turli hududlaridagi mahallalarda istiqomat qiluvchi 2000 nafar respondent o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma natijalaridan foydalanildi. Respondentlar tanlanma kuzatuv usuli asosida shakllantirildi. So'rovnoma savollari madaniy loyihalardagi ishtirok darajasi, mahalla institutlariga bo'lgan ishonch, raqamli xizmatlardan foydalanish holati, moliyalashtirish mexanizmlarining samaradorligi va madaniy tadbirlar natijadorligini qamrab oldi.

Ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonida tavsifiy statistika usullari qo'llanildi. Xususan, o'rtacha qiymat, standart og'ish, variatsiya koeffitsiyenti va korrelyatsiya ko'rsatkichlari hisoblandi. Bu usullar tadqiq qilinayotgan omillar o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlash imkonini berdi.

Madaniy loyihalar samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni baholash uchun ko'p omilli regressiya modeli ishlab chiqildi. Model quyidagi ko'rinishda ifodalandi:

$$CP = \beta_0 + \beta_1JP + \beta_2II + \beta_3MM + \beta_4RT + \varepsilon$$

Bu yerda:

- **CP** – madaniy loyiha samaradorligi;
- **JP** – jamoatchilik ishtiroki;
- **II** – institutsional ishonch;
- **MM** – moliyalashtirish mexanizmlari;
- **RT** – raqamli transformatsiya darajasi;
- **β_0** – erkin had;
- **β_1 – β_4** – regressiya koeffitsiyentlari;
- **ε** – tasodifiy xatolik.

Model parametrlarini baholashda eng kichik kvadratlar usuli (OLS – Ordinary Least Squares) qo'llanildi. Modelning statistik ahamiyatligini F-test, individual koeffitsiyentlarning ishonchligini esa t-statistika yordamida tekshirildi. Shuningdek, modelning izohlash darajasi determinatsiya koeffitsiyenti (R^2) orqali baholandi.

Tadqiqot natijalarining ishonchligini oshirish maqsadida Cronbach's Alpha koeffitsiyenti yordamida so'rovnoma savollarining ichki muvofiqi tekshirildi. Mazkur ko'rsatkichning 0,80 dan yuqori qiymati ma'lumotlarning yuqori darajada ishonchli ekanligini tasdiqladi.

Shuningdek, omillar o'rtasidagi sabab-oqibat bog'liqliklarini chuqurroq aniqlash maqsadida strukturaviy tenglamalar modeli (SEM – Structural Modeling) elementlaridan foydalanildi. Bu yondashuv jamoatchilik ishtiroki, institutsional ishonch, moliyaviy mexanizmlar va raqamli transformatsiyaning madaniy loyihalar samaradorligiga bevosita hamda bilvosita ta'sirini baholash imkonini berdi.

Natijada mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning integratsiyalashgan ijtimoiy-iqtisodiy modeli ishlab chiqilib, uning

samaradorligiga ta'sir qiluvchi asosiy omillar va ular o'rtasidagi funksional bog'liqliklar ilmiy jihatdan asoslab berildi. Mazkur metodologiya mahalliy boshqaruv tizimida madaniy siyosatni takomillashtirish hamda hududiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun metodik asos vazifasini bajaradi.

Ushbu tadqiqot ishida 30 % AI vositasidan foydalanildi.

Tahlil va natijalarlar (Анализ и результаты/Analysis and results).

Mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirishga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash maqsadida jamoatchilik ishtiroki, institutsional ishonch, moliyalashtirish mexanizmlari va raqamli transformatsiya ko'rsatkichlari asosida iqtisodiy-statistik tahlil amalga oshirildi. Tadqiqot natijalari madaniy loyihalar muvaffaqiyati ko'p jihatdan aholi faolligi va mahalla institutlari bilan hamkorlik darajasiga bog'liqligini ko'rsatadi.

So'rov natijalariga ko'ra, respondentlarning 78,4 foizi madaniy tadbirlar va loyihalarda faol ishtirok etish mahalla rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini bildirgan. Shu bilan birga, respondentlarning 72,1 foizi mahallada tashkil etilayotgan madaniy tadbirlar aholining ijtimoiy birdamligini mustahkamlashini ta'kidlagan. Bu holat jamoatchilik ishtiroki va madaniy loyihalar natijadorligi o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjudligini tasdiqlaydi.

Korrelyatsion tahlil natijalari ham mazkur xulosani qo'llab-quvvatlaydi. Jamoatchilik ishtiroki bilan madaniy loyiha samaradorligi o'rtasidagi korrelyatsiya koeffitsiyenti 0,68 ni tashkil etib, kuchli musbat bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Institutsional ishonch va loyiha samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlik 0,57, moliyalashtirish mexanizmlari bo'yicha 0,49 hamda raqamli transformatsiya bo'yicha 0,43 darajasida qayd etildi. Natijalar madaniy boshqaruv tizimida inson omili va ijtimoiy kapitalning ustuvor ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatmoqda.

Ekonometrik tahlil natijasida madaniy loyiha samaradorligiga ta'sir qiluvchi omillarning regressiya koeffitsiyentlari aniqlandi. Hisob-kitoblarga ko'ra, jamoatchilik ishtirokining standartlashtirilgan regressiya koeffitsiyenti $\beta=0,421$ ni tashkil etdi. Bu ko'rsatkich boshqa omillarga nisbatan eng yuqori bo'lib, madaniy loyihalar muvaffaqiyatining asosiy drayveri sifatida jamoatchilik faolligini tasdiqlaydi. Institutsional ishonchning ta'siri $\beta=0,318$ ga teng bo'lib, mahalla va davlat institutlariga bo'lgan ishonch darajasi ortishi bilan loyihalarning samaradorligi ham oshishi aniqlangan.

Moliyalashtirish mexanizmlarining regressiya koeffitsiyenti $\beta=0,274$ ni tashkil etdi. Ushbu natija madaniy loyihalarning barqaror moliyaviy manbalar bilan ta'minlanishi ularning uzoq muddatli natijadorligini oshirishini ko'rsatadi. Ayniqsa, davlat-xususiy sheriklik, homiylik va mahalliy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining kengaytirilishi loyihalar samaradorligiga sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlangan.

Raqamli transformatsiyaning ta'siri $\beta=0,209$ ga teng bo'ldi. Mazkur natija raqamli platformalar va elektron boshqaruv vositalarining madaniy loyihalarni rejalashtirish, monitoring qilish va aholining fikr-mulohazalarini yig'ishda muhim rol o'ynashini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiyaning ta'siri boshqa omillarga nisbatan pastroq bo'lib, bu mahallalarda raqamli infratuzilma va aholining raqamli ko'nikmalarini rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Modelning umumiy statistik ahamiyatligi yuqori darajada ekanligi aniqlandi. Determinatsiya koeffitsiyenti $R^2=0,701$ bo'lib, model madaniy loyiha samaradorligidagi o'zgarishlarning 70,1 foizini izohlab bera olishini ko'rsatadi. Bu esa tanlangan omillar madaniy loyihalarni boshqarish samaradorligini baholashda yetarli darajada reprezentativ ekanligini anglatadi.

Tahlil natijalari asosida mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning integratsiyalashgan modeli shakllantirildi. Modelda jamoatchilik ishtiroki markaziy element sifatida namoyon bo'lib, institutsional ishonch, moliyaviy mexanizmlar va raqamli boshqaruv tizimlari bilan o'zaro bog'langan holda faoliyat yuritadi. Ushbu omillarning sinergik ta'siri madaniy loyihalarning ijtimoiy va iqtisodiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish uchun birinchi navbatda aholining qaror qabul qilish jarayonlaridagi ishtirokini kengaytirish, mahalla institutlariga nisbatan ishonchni mustahkamlash, diversifikatsiyalashgan moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish va raqamli boshqaruv texnologiyalarini joriy etish zarur. Aynan ushbu yo'nalishlar madaniy loyihalarning barqarorligi va hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Xulosa va takliflar (Выводы и предложения/Conclusion).

Mazkur tadqiqotda mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning integratsiyalashgan ijtimoiy-iqtisodiy modeli ishlab chiqildi hamda uning samaradorligiga ta'sir etuvchi asosiy omillar iqtisodiy-statistik usullar yordamida baholandi. Tadqiqot natijalari madaniy loyihalar muvaffaqiyati nafaqat moliyaviy resurslar, balki jamoatchilik ishtiroki, institutsional ishonch va raqamli boshqaruv darajasiga ham bevosita bog'liqligini ko'rsatadi.

Olingan natijalarga ko'ra, jamoatchilik ishtiroki ($\beta=0,421$) madaniy loyihalar samaradorligiga eng katta ta'sir ko'rsatuvchi omil hisoblanadi. Bu holat mahalla aholisi, fuqarolik jamiyati institutlari va tashabbuskor guruhlarining loyihalarni rejalashtirish hamda amalga oshirishdagi faol ishtiroki natijadorlikni sezilarli darajada oshirishini tasdiqlaydi.

Institutsional ishonch ($\beta=0,318$) madaniy boshqaruv tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo'ldi. Mahalla fuqarolari va boshqaruv organlari o'rtasidagi o'zaro ishonchning yuqori darajada shakllanishi madaniy tashabbuslarning barqarorligini ta'minlaydi.

Moliyalashtirish mexanizmlarining ($\beta=0,274$) ijobiy ta'siri madaniy loyihalarning iqtisodiy asoslarini mustahkamlash zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, raqamli transformatsiya ($\beta=0,209$) zamonaviy boshqaruv vositasi sifatida madaniy loyihalarni monitoring qilish, muvofiqlashtirish va baholash imkoniyatlarini kengaytirishi aniqlandi.

Modelning determinatsiya koeffitsiyenti $R^2=0,701$ ni tashkil etgani tadqiqotda tanlangan omillar madaniy loyihalar samaradorligidagi o'zgarishlarning 70,1 foizini izohlashini ko'rsatadi. Bu esa ishlab chiqilgan integratsiyalashgan modelning amaliy ahamiyati va ilmiy asoslanganligini tasdiqlaydi.

Takliflar

1. Jamoatchilik ishtirokini kengaytirish. Mahallalarda madaniy loyihalarni tanlash va amalga oshirish jarayonlariga aholini keng jalb etish maqsadida ochiq muhokamalar, jamoatchilik eshituvlari va onlayn so'rovnomalar tizimini joriy etish lozim.

2. Institutsional ishonchni mustahkamlash. Madaniy loyihalar bo'yicha qarorlar qabul qilish va mablag'lardan foydalanish jarayonlarining ochiqligi hamda shaffofligini ta'minlash orqali fuqarolarning mahalla institutlariga bo'lgan ishonchini oshirish zarur.

3. Moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish. Davlat mablag'lari bilan bir qatorda xususiy sektor, homiylik, grantlar va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan keng foydalanish tavsiya etiladi.

4. Raqamli boshqaruv platformalarini joriy etish. Madaniy loyihalarni ro'yxatdan o'tkazish, monitoring qilish va baholash uchun yagona elektron platforma yaratish maqsadga muvofiqdir.

5. Mahalla madaniy rivojlanish indeksini ishlab chiqish. Mahallalarning madaniy faolligi va loyihalar samaradorligini baholovchi kompleks statistik indikatorlar tizimini shakllantirish zarur.

6. Madaniy loyihalarni hududiy rivojlanish strategiyalari bilan integratsiyalash. Madaniyat, turizm, ta'lim va tadbirkorlik yo'nalishlaridagi loyihalarni o'zaro bog'liq holda amalga oshirish hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

7. Mahalla xodimlari va tashabbuskor guruhlar malakasini oshirish. Loyiha boshqaruvi, grantlarni jalb qilish, raqamli texnologiyalar va madaniy menejment bo'yicha muntazam o'quv dasturlarini tashkil etish lozim.

8. Ijodiy iqtisodiyot elementlarini rivojlantirish. Mahallalarda hunarmandchilik, madaniy turizm, yoshlar ijodiy markazlari va kreativ industriyalarni qo'llab-quvvatlash orqali yangi ish o'rinlarini yaratish mumkin.

Umuman olganda, mahalla tizimida madaniy loyihalarni boshqarishning integratsiyalashgan ijtimoiy-iqtisodiy modeli jamoatchilik ishtiroki, institutsional ishonch, moliyaviy barqarorlik va raqamli

transformatsiya tamoyillariga asoslangan holda madaniy siyosat hududlarning barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashga samaradorligini oshirish, fuqarolik jamiyatini rivojlantirish hamda xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. Putnam R.D. The Upswing: How America Came Together a Century Ago and How We Can Do It Again. New York: Simon & Schuster, 2020.
2. OECD. Government at a Glance 2023. Paris: OECD Publishing, 2023.
3. World Bank. Trust, Voice and Collective Action in Development. Washington, DC: World Bank Publications, 2022.
4. OECD. Digital Government Index 2023: Results and Key Findings. Paris: OECD Publishing, 2024.
5. UNESCO. ReShaping Policies for Creativity: Addressing Culture as a Global Public Good. Paris: UNESCO Publishing, 2022.
6. United Nations. World Public Sector Report 2023: Transforming Institutions for Sustainable Development. New York: UN, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik islohotlar agentligi. Mahalla institutini rivojlantirish va raqamlashtirish bo'yicha tahliliy hisobot. Toshkent, 2024.
8. UNDP. Human Development Report 2024: Breaking the Gridlock. New York: United Nations Development Programme, 2024.
9. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2025. Geneva: World Economic Forum, 2025.
10. Baratova Dinora Alisherovna. (2026). O'zbekistonda sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari. Insurance Market of Uzbekistan, 3(3), 90-91. https://doi.org/10.55439/INS/vol3_iss3/446